

Cultuuronderwijs tot in de buitenschoolse opvang

Basisscholen zijn verplicht om buitenschoolse opvang (BSO) te organiseren, als ouders daarom vragen. Toch zien veel scholen het allerminst als een verplicht nummer: steeds vaker zoeken ze de samenwerking met kinderopvangorganisaties en culturele instellingen om kinderen ook buiten schooltijd met kunst en cultuur in aanraking te brengen.

In de klaslokalen, het gymlokaal en gangen van openbare basisschool De Klokkebei in het Brabantse dorp Ulvenhout is het na schooltijd nog altijd bedrijvig. Tot zes uur 's avonds krijgen kinderen hier les in kunstvakken. Het uitgebreide activiteiten aanbod kost leerkrachten geen extra werk: dankzij slimme samenwerkingsverbanden levert het juist tijd op. De buitenschoolse opvang van De Klokkebei wordt sinds vijf jaar verzorgd door Kober, een van de grootste aanbieders van kinderopvang in de regio Breda. "We zitten samen in één gebouw en hebben dezelfde visie op educatie: de totaalontwikkeling van een kind staat voorop. Kinderen moeten gestimuleerd worden eigen keuzes te maken en initiatief

en verantwoordelijkheden te nemen", aldus schooldirecteur Jos Ermens. "Daarom zijn we gaan samenwerken."

In eerste instantie werd de BSO-afdeling betrokken bij schoolmusicals en uitvoeringen van BSO-toneelstukken vonden ook plaats op school. "Sinds drie jaar wisselen we zelfs personeelsleden uit in de vorm van combinatiefunctionarissen. Twee pedagogisch medewerkers van Kober zijn als onderwijsassistent bij De Klokkebei gedetacheerd. Zij bieden bij beide instellingen lesondersteuning. Meer handen in de klas betekent meer aandacht voor de creatieve vakken, wat in ons binnenschoolse aanbod een ondergeschoven kindje was", zegt Ermens.

Kunstbso Vestetuin in het gebouw van Nieuwe Veste te Breda (foto: Iris Stolk).

Kunstcarrousel

Om meer en diversere cultuureducatieve activiteiten te bieden, bestaat er daarnaast sinds drie jaar een samenwerkingsverband tussen de Ulvenhoutse basisscholen De Klokkebei en De Rosmolen, BSO-aanbieder Kober en Nieuwe Veste, centrum voor de kunsten in Breda. Onder de noemer 'Kunstcarrousel' verzorgen vakdocenten van dit kunstencentrum diverse culturele cursussen voor kinderen van acht tot 12 jaar op school.

Deze cursussen zijn bedoeld als kennismaking met een creatief vak, en gaan verder waar de binnenschoolse aandacht voor kunst en cultuur ophoudt. Iris Stolk, projectleider kunsteducatie bij Nieuwe Veste: "Kinderen maken kennis met twee kunst disciplines, muziek en theater bijvoorbeeld, onder leiding van twee vakdocenten. Zo ontdekken ze waar hun interesse ligt. Vaak wordt de cursus afgesloten met een presentatie op school."

Het aanbod dat Nieuwe Veste buiten schooltijd op locatie verzorgt, is kwalitatief en inhoudelijk gelijk aan het aanbod van het Kunstencentrum in Breda, maar korter van duur. In overleg worden de cursussen op maat aangeboden, afgestemd op een themaweek, een culturele leerlijn of een creatieve middag. Stolk: "Daarbij kijken we naar wat een school al doet en waar een behoefte ligt."

Kunstbso Vestetuin

Kinderen die liever op structurele basis muziek-, dans- of dramales krijgen, kunnen sinds drie jaar ook terecht bij Kunstbso Vestetuin van Kober in het gebouw van Nieuwe Veste. Deze lessen worden verzorgd door vakdocenten van Nieuwe Veste, de pedagogisch medewerkers van Kober begeleiden de kinderen, en dienen als schakel tussen kind, vakdocent en ouder. Stolk: "Alle lessen vinden tegelijkertijd plaats: terwijl het ene kind pianoles heeft, gaat een ander naar theaterles of beeldende vorming. Ouders vinden het prettig dat hun kind les krijgt van enthousiaste vakdocenten in een prikkelende leeromgeving en bovendien wordt gehaald en gebracht door Kober."

Klokkebei-directeur Ermens herkent de positieve reactie van ouders: "Dankzij het BSO-aanbod op school en op locatie

Kunstbso Vestetuin in het gebouw van Nieuwe Veste (foto: Iris Stolk).

Kunstcarrousel: leerlingen van de Ulvenhoutse basisscholen De Klokkebei volgen na schooltijd muziekles op hun eigen school (foto: Nieuwe Veste).

hoeven ouders niet meer viermaal per dag op het schoolplein te staan. Kinderen 's avonds naar muziekles brengen hoeft ook niet meer: die lessen kunnen ze nu direct na schooltijd krijgen."

Intensieve samenwerking

Een verregaande samenwerking tussen het kunstencentrum, de BSO en scholen kan alleen goed verlopen met heldere afspraken en gezamenlijke doelstellingen. "Omdat je met gescheiden organisaties werkt, is het belangrijk om één persoon als coördinator aan te stellen", aldus Ermens. "Namens de school ben ik dat, maar een ICC'er kan ook aangesteld worden om over het naschoolse aanbod en de buitenschoolse opvang na te denken. Namens de BSO is een unitmanager contactpersoon. Daarnaast is het verstandig om belangrijke veranderingen door te spreken met collega's. Voor hen kan een intensieve samenwerking met een BSO een cultuuromslag betekenen: leerkrachten moeten bijvoorbeeld hun eigen lokaal aan BSO-groepen afstaan na schooltijd. Handel niet te snel vanuit je eigen enthousiasme, maar geef ouders en collega's tijd om aan zulke veranderingen te wennen en ze te begrijpen. Pas hoor en wederhoor toe bij alle samenwerkende partijen van meet af aan en blijf evalueren. Zo verbeter en ontwikkel je het culturele aanbod." Om diezelfde reden werkt De Nieuwe Veste met twee coördinatoren, die als schakel fungeren tussen de unitmanager van de BSO en de directie van basisscholen. Stolk: "Enkele malen per jaar zetten ze de lijnen uit en evalueren ze die. Om een draagvlak voor zo'n intensieve samenwerking te creëren binnen je school, culturele instelling of BSO, is het belangrijk helder en regelmatig te communiceren en contactpersonen aan te wijzen die ervoor zorgen dat iedereen binnen de eigen organisatie de meerwaarde van een cultuureducatief aanbod voor de BSO begrijpt."

Doorlopende leerlijn

Om continuïteit en samenhang van het buitenschools aanbod te garanderen, ontwikkelt Cultuurwinkel Breda, een

organisatie die afnemers en aanbieders van cultuureducatie voor primair en voortgezet onderwijs met elkaar in contact brengt, een doorlopende leerlijn voor cultuureducatie. Hieraan kunnen Kober, De Nieuwe Veste en scholen hun onder- en naschoolse aanbod koppelen. “De leerlijn wordt vraaggericht ontwikkeld: we nemen niet alleen de landelijk bepaalde kerndoelen en leercompetenties mee, maar ook wensen en eisen van de samenwerkende organisaties”, aldus coördinator Femke van de Wiel.

De leerlijn biedt een theoretisch kader, waarin staat wat cultuureducatie is en wat kinderen per leerjaar moeten kennen en kunnen. Van de Wiel: “Het is een instrument dat helpt bij het zoeken naar verdieping en bouwen op bestaand aanbod. Wat kan een leerkracht zelf en wanneer moet een vakdocent ingehuurd worden? Waar is een leerling aan toe? Met praktische vragen en oplossingen helpen we het aanbod van verschillende partijen beter op elkaar aan te sluiten.”

De Talentlijn

Cultuurnetwerk Nederland heeft het pilotproject *De brede school en cultuureducatie* uitgevoerd, waarbij tien (brede) scholen samen met culturele instellingen voor- en naschoolse activiteiten ontwikkelden en uitvoerden. Daarbij werd onder meer onderzocht hoe de samenwerking tussen scholen, BSO's en culturele partners het beste kan worden vormgegeven.

Kunstencentrum Muzerie in Zwolle deed hieraan mee. Het leidde tot een overeenkomst met een van de grootste BSO-organisaties in Zwolle, waar docenten van de Muzerie komend seizoen aan de slag gaan. Daarnaast ontwikkelde de Muzerie onlangs een nieuw concept, De Talentlijn, om kunsteducatie onder schooltijd te verbinden met naschools cultureel aanbod.

Het aanbod van de Muzerie is afgestemd op de ontwikkeling van kinderen en de binnenschoolse lessen. Op het gebied van dans beginnen kinderen bijvoorbeeld met het oefenen van de motoriek op peuterleeftijd, waarna ze in de

Tijdens de korte culturele cursussen op school op het gebied van onder meer muziek, dans en beeldende kunst van Nieuwe Veste kunnen leerlingen ontdekken waar hun interesse ligt (foto: Nieuwe Veste).

onderbouw leren bewegen in de ruimte en vervolgens dansen uit de hele wereld aangeleerd krijgen in de bovenbouw. Iedere cursus duurt zo'n zes weken.

Een laatste, verdiepende fase bestaat uit het volgen van naschools aanbod van de Muzerie, nog altijd op school. Teamleider Gabriël Maassen: “De school is geen afnemer van ons aanbod, maar een partner. We leveren aanbod op maat, dat bijvoorbeeld aansluit op een specifieke vraag of het profiel van de school. Sommige scholen willen het buitenschoolse aanbod ook toegankelijk maken voor leerlingen van andere scholen en BSO's: zo kunnen ze een wijkfunctie vervullen. De kinderen krijgen een diploma na afronding van iedere fase, waarop individueel advies wordt gegeven voor een vervolg. Zo worden ze gestimuleerd structureel aan cultuur te doen. Dat werkt: in de pilotfase leverde De Talentlijn 15% meer doorstroom op naar verdiepend aanbod.”

Cultuur en creativiteit in de BSO

Voor pedagogisch medewerkers die culturele activiteiten binnen de BSO willen vormgeven, ontwikkelde Cultuurnetwerk Nederland de cursus *Cultuur en creativiteit in de BSO*. In vier dagdelen leren zij de culturele omgeving van de BSO te gebruiken.

Voor ICC-trainers die deze cursus willen aanbieden in hun eigen regio, is er de bijscholingsdag *Train-de-trainer*. Docenten van de dag zijn Rudy Elmans van Kunst-werkt en Marije Visser van Cultuurnetwerk Nederland. Trainers die de cursus gaan aanbieden, kunnen in overleg de cursus aanpassen aan de specifieke behoeften in hun regio.
www.cultuurcoordinator.nl > trainer > cursus voor de bso

Meer informatie

OBS De Klokkebei

Jos Ermens, directeur
infoklokkebei@markantonderwijs.nl
www.deklokkebei.nl

Nieuwe Veste & Kunstbso Vestetuin

Iris Stolk, projectleider kunsteducatie
i.stolk@breda.nl
www.nieuweveste.nl
www.kober.nl > Kober kindercentra > Buitenschoolse opvang

Cultuurwinkel

Femke van de Wiel, coördinator
femke@cultuurwinkelbreda.nl
www.cultuurwinkelbreda.nl

Kunstencentrum Muzerie

Gabriël Maassen, teamleider
g.maassen@muzerie.nl
www.muzerie.nl

Filmpje van het *Kunstcarrousel Journal* en de presentatie van Kober en Nieuwe Veste op *Dag van de Cultuureducatie*:
www.cultuurplein.nl/bs0